

lást. Akik a saját elméjük előtt is meghamisítják, amit tudnak, ellehetetlenítik ésszerű működésüket, az elképzelhető legelemibb módon lehetetlenné teszik, hogy ésszerűen cselekedjenek. Már az is alapjaiban felforgatja az erkölcsi lelkiismeretet, ha az emberek azért teszik ezt, hogy elkerüljék saját hibáik és sikertelenségeik fájdalmas tudatát, vagy hogy előnyösebb színben tüntessék föl a cselekedeteiket, mint amilyet azok megérdemelnek (MS 6: 437–440, EM 553–557).

A kanti etikában az, ha hazudunk önmagunknak, az alapjuknál kezdi ki az erkölcsi értékeket, amennyiben megfoszt az értékétől minden más értéket, amelynek nevében megpróbálhatnánk igazolni, hogy becsapjuk önmagunkat. Az olyan etikai elméletek, amelyek máshol keresik a végső értéket – például az örömben vagy a boldogságban (különösen, ha ezeket csupán a tudatos állapotokban vélik megtalálni, nem pedig a valóságos világban végzett bármilyen sikeres tevékenységben) – talán elnézőbbek lehetnek a belső hazugsággal szemben. Olykor ugyanis kétségkívül hozzájárul az elégedett jóérzéshez, ha eltitkoljuk az igazságot magunk elől, és ezzel megkíméljük magunkat attól, hogy szembe kelljen néznünk a keserű realitásokkal, különösen saját magunkat illetően. Mégis előfordul, hogy egyesek reménytelenül naivnak tartják a kanti etikát, amiért olyan nagy fontosságot tulajdonít az igazmondásnak. Kant fájdalmasan tudatában volt, mennyire nehéz őszintének lenni önmagunkhoz, mennyire csalóka, hogy azok vagyunk-e, és hogy teljes mértékben soha nem sikerül elérnünk, hogy azok legyünk. Az újabb posztmodern elképzelések ezt úgy fogják föl, mint ami indokolja – vagy legalábbis mentségül szolgál arra –, hogy meg se kíséreljünk őszinték lenni, sőt mondjunk le az egész igazságeszméről, és valamilyen lazább, kisebb súlyú támponthez igazodjunk az életben, olyasmire, ami viszonylagosabb, esztétikusabb, amit felcicomáztunk az intellektuális kifinomultság és ironikus távolságtartás kulturált bájával.

Ámde ha ezeknek az alternatíváknak bármelyikét az emberi méltósághoz ragaszkodó kanti felfogás mellé helyezzük, amely minden gondolatunkban és akarásunkban a becsületességet és az integritást tekinti legfőbb értéknek, az összehasonlítás könnyörtenül rávilágít, mennyire elemien felszínes minden rivális filozófia.

Kerékgyártó István

TRÜFFEL MILÁN PÁLYAKEZDÉSE

Onnan kéne talán most kezdenem, hogy a század utolsó évében egy elegáns titkos játékkarlang alkalmazottja lettem a Mérleg utcában – egykori cellatársam és atyai barátom, Komlós Ármin közpapír-hamisító ajánlólevele nyomán. Slepperi beosztásban kezdtem, ami felhajtót jelentett ebben a szivarfüstös, babonás világban. Szerencseipari betanított munkás, aki rangban a takarító felett áll, de a krupié urakra csak alulról pisloghat – mind fizetség, mind pedig tisztesség dolgában. Nyitáskor a tulajdonos úr sorba állította a bankadókat, krupiékat, pincéreket, sleppereket és takarítókat, végigvizsgálta körmüket és cipőjüket, pantallójukat és nyakkendőjüket, s akinél makulát lelt, nyomban hazazavarta. Aztán indulhat a munka.

A felhajtó például a Keleti pályaudvarhoz sétál, hogy fölkutasson egy mátészalkai gyorsról lelépő prémgalléros uraságot, készséggel tüzet adjon neki, s mikor fölparázslik a cigár vége, az udvarias pesti gentlemantól a vidéki úr valami jóféle étterem után érdeklődik. Ezzel teszi meg első lépését a palivá válás útján. Szó szót követ, s a Wampeticsben közösen elköltött ebéd után már karonfogva érkezik slepper és pali a Mérleg utcai luxuslakásba. De a ligeti lóversenypályát is kedvelték a slepperek, ahol a gyepen nyert koronák jobban ficánkoltak a belső zsebben, mint a kétéves telivérek.

Ha már úgyis ölébe engedte uraságotat Fortuna, ajánlotta ilyenkor a felhajtó a pénztől megrészegült palijelőltnek, ruccanjunk már át a zöld fűtől a zöld posztó mellé!

Így indult pályám a kártyás világban, ám előnyös külsőm, nyájas modorom s némi szerencse pár hónap múlva följebb röpítette csillagomat, ugyanis a játéklarang tulajdonosa, Harsányi József úr után mindjárt a második személyiség, bizonyos Zsalud Ede vett atyai pártfogásába. Ez az úr valaha a legszenvedélyesebb játékosok közé tartozott, s mint a megszállott kártyások általában, igen babonás volt. A baccarat-hoz női hajtincset vagy rozsdás vasszőget rakott egykor az asztalra, dögöltt legyet vagy szárított kígyóbőrdarabot tartott a mellényzsebében, bal lábán lila, jobbján zöld színű zoknit viselt, pöcögötte, köpködte a lapokat, rongyos, régi szerencsekézelőt húzott a játékhoz, és irtózott a veres hajú kibicektől.

Mindezen óvintézkedések ellenére, ahogy az lenni szokott, egy idő után mégis „letört”. Ekkor megtartotta cilinderét, lakkcipőjét, selyemharisnyát és gavalléros modorát, felvette az Andrényi Armand művésznevet, és nemzetközi kártyacsalonak állt. És tette ezt oly sikerrel, hogy egy idő után nemcsak Ostendéből, Monte-Carlóból, Berlin és Párizs összes jelentős játéklubjából tiltották ki, de a konstantinápolyi, a kairói, sőt még a kínai rendőrséggel is akadt dolga. Aztán az elegáns, őszülő ötvenes úr nyugalományaiba vonult, és már csak régi barátja alkalmazottjaként adta a bankot a titkos kártyabarlangban. Zsalud Ede ráadásul a reinkarnációban is hitt, mióta egy sanghaji ópiumbarlangban három egész hónapot töltött. Úgy tartotta, hogy bennem újból testet öltött az ő elhalt fiacskája, aki akkoriban távozott a földi világról, amikor én megszülettem. Gyámom elvesztése miatt szívesen vettem e különös rigolyát, annál is inkább, mert Zsalud jó barátságban állt a tulajdonossal, aki egykor társa volt az Európát átívelő kártyafosztogatásokban. Csakhogy a főnök úr a csalással nyert pénzeket nem játszotta el a rulettklubokban, mint Ede, hanem – gondolva három gyermeke jövőjére – titkos kártyabarlangot gründolt.

Milán fiam, kezdte meg tanítását Zsalud Ede, amit én neked mutatok, azt egy talján kártyamestertől láttam. Ő oktatta a jómadár Edwardot is, aki felséges mamája halála után hamarosan Anglia királya és India császára lesz. De ez a királyfi hiába tanult ki minden csalást és trükköt, mégis megkopasztotta az én cimborám, a Kროff-Kőnig báró, kinek persze az igazi neve Stallmann, s valamikor vizesnyolcas kereskedőként kezdte a pályáját. De később odáig vitte, hogy német bárónak vagy johannesburgi arany- és gyémántbánya-tulajdonosnak adta ki magát, és így fosztogatta a koronás főket, bólogat mesterem, miközben szórakozottan keverget egy szűz paklit.

Hol is tartottam?, pillant fel a lapokból.

Hogy megtanítasz zslugázni, Ede bátyám.

Ja igen, bólogat, s „fejni” kezdi a paklit. Szaporán kapkodja le az alsó és felső lapokat. Ez keverésnek tűnik, de a végén ugyanaz a sorrend áll vissza.

Megtanítlak zslugázni, de soha ne feledd, más ez, mint az igazi kártyatudás, hiszen kártyázni annak kell jól tudnia, aki társasági sikerekre vágyik a tarokban vagy a whist-

ben – vagyis a játék örömeért tét nélkül kíván csillogni. De aki trente et quante-on vagy nasi-vasin akar kaszálni, annak egészen másféle tudásra van szüksége. Azt hiszed, fiam, hogy amikor Szemere Miklós kamarás – s ekkor tisztelete jeléül fölemelkedik székeről, és biccent – először kártyázott életében, ami Szentpéterváron a Yacht-klubban történt, ahol Samakoff, a helyi aranyfűzés prominense pikére hívta ki, tudott kártyázni? Még a lapokat is alig ismerte, mégis tizennégyezer rubel nyereséggel állt fel. Más tudott a kamarás! Nyerni tudott! Mert vannak a szenvedéllyel kártyázók, kik hosszú távon, de valószínűbb, hogy már rövid távon is veszítenek, aztán vannak a hamiskártyások, ezek meg börtönbe kerülnek, vagy agyonütik őket, és ott van ugye Szemere Miklós, aki lovon is, kártyán is nyer, még hozzá folyamatosan és hosszú távon.

Akkor meg mit akarsz tőlem, Ede bátyám, most veszítsem magamat rongyosra, vagy kerüljek börtönbe, mert ugye Szemere az nem lehetek?

Én azt tanácsolom neked, Milán, hogy addig ügyesedj a kártyában, amíg krupié vagy bankadó lehetsz. Tisztes szakmát adok a kezvedbe. De szenvedélyből soha ne zsupogj, mert a vesztedbe rohansz, néz a szemembe, majd szórakozottan „lapátolni” kezdi a paklit, ami megint csak keverésnek tűnik, de most a lapok egymás után peregnek a csomagban, sorrendjük ezúttal sem változik.

Zsalud Ede a bakkasztalnál a főnök úr pénzéből adta a bankot, majd minden koronával elszámolt. Sőt fizetést sem fogadott el, hanem vendéglősnél, borbélynál, virágárúnál, de még a piros lámpás házaknál is hozomra vásárolt. A kereskedők a számlákat Harsányi úrnak nyújtották be, ő pedig fizetett, mert tudta, hogy bankára aranyat ér. Ede kezén naponta tízezrek futottak át, de egy koronát sem tartott a zsebében.

A szenvedély ott szunnyad az emberben, mondogatta, s ha bankó ropog a bukszámban, hát mennem kell. Ezért nem kell nekem a pénz.

A Harsányi úrnak érkező számlák közül a legborsosabbak Ede italszámlái voltak, mert ha szolgálatban nem is, azon kívül rendszeresen ivott. Gyakran elkísértem őt kedvenc helyére, a Kerepesi úti Pannónia kávéházba, ahol legendás zsupások adták egymásnak a kilincset. Kártyázni itt sosem láttam őket, miként a Nemzetiből érkező művészek sem adnak elő szerepeikből. A zsupabárok, akárcsak a színészek, úrias beszélgetéssel, a nagy játékok földidézésével és a jövő tervezésével mulatták idejüket. Lenyűgöztek engem ezek a kifogástalan öltözékű világiak. Csodáltam azt az eleganciát, ahogy keresztbe vetették lábukat, s glicerinnel puhított, manikűrözött kezüket lazán pihentették a karfán. Gyönyörködtem mozdulataik finomságában, ahogy az aranykravátlis Cabaro szivar végét lemetszették, majd föltartott fejjel opálszín karikát küldtek a távolba. A görög isteneknek üzenhettek a füstjelekkel, kik maguk is hasonló pózban üldögélnek az Olimposzon. Nekem pedig azt üzenték ezek az álbárok és álgrófok, hogy a rang nem is olyan nagy dolog, mint azt sokan hiszik, nem kell évszázadokig készülni rá. Néhány hónap alatt is megtanulható, persze csak annak, akinek van hozzá tehetsége. Szobámban a tükör előtt próbálgattam az előkelő mozdulatokat, a könnyed járást, a decens mimikát.

Még csak két hónapja voltam felhajtó, amikor az egyik krupié beleszeretett valami pénzsóvár színésznőcskébe, ezért Harsányi úr jobbnak látta, ha irodája falának titkos lesőlyukából – amit Ede persze megmutatott nekem – gyakrabban ellenőrzi a fiú ügyeskedését. És nem eredmény nélkül. Színlelt náthájában a szerelmes krupié az összes zsebet telerakta orrtörőlkendővel, s a pénz besöprésekor gyakran pottyantott pár koronát a zsebkendőibe. Ekkor előlépett Harsányi úr, kirángatta a kendőket a krupié zsebeiből, s az ezüst- és aranykoronák csörögve gurultak szét a teremben. Csönd lett, az összes

játék leállt, odabámult vendég és személyzet – a rajtavesztett fiú pedig szó nélkül, meghajlással távozott, nem láttuk többé.

Én viszont másnap beállhattam.

Sok figyelmet igényelt ez a munka. A csatater: nagy, ovális, zöld posztóval borított asztal, rajta rekeszekben tizenkét szám, erre tehettek a pointeurok. A számok mögött a bankár a lapokat osztotta, szemben vele a krupié, aki pedig a tétet ratóval behúzta, vagy nyeres esetén kifizette. A játékosok karéja mögött egy másik sor magas székeken, ezek mögött álló sor, ők már nem is értek el az asztalig, csak bekiabálták tétjeiket. Nekem kellett megállapítanom, hogy ki és mit ordított. Nyereség esetén persze volt gazdája a kiáltásoknak, de a vesztesnek nem akaródzott fizetni, vagy egyenesen azt állította, hogy ő csak az előtte ülő tétjét ismételte meg. Elég bajom akadt ezekkel a visszhangokkal. És akkor ott voltak még a „mellbetegek”, akik a megfelelő kockába próbálták erőltetett köhögéssel befújni a papírpénzt.

Sokat kerestem, de még többet tanultam a barlangban. Láttam a vidám ártatlansággal először játszó „szűz kezét”, majd aztán azt, hogyan rántja egyre mélyebbre a szenvedély. A kárhozátig, a vagyonvesztésig, a fedezetlen váltókig, míg végül betegségére gyógyító pirulaként ólomgolyót vesz be. Megtanultam, hogy a hazardőrök úgy játszanak, ahogy a szerelmesek szeretnek, a részegesek isznak: szükségszerűen, vakon, ellenállhatatlan erő hatalma alatt. De hát nem közepes gyönyör a szerencsét megkísérteni! Óvatosan fölemelni az első lapokat, összeráncolni a homlokot, babonából megfricskázni az alul lévőket, s reménykedő óvatossággal letolni a felső kártyát az alsóról, és gyönyörűséggel gusztálni azt. A hazardjáték egy perc alatt hoz olyan változásokat, melyeket a sors rendszeren csak hosszú évek során halmoz fel. Egy pillanatba hordja össze az érzelmet, amelyek szét vannak szórva a többi ember lassan csordogáló életében.

Ezt mind megtanultam, miközben ötven-hatvan koronát, de olykor százat is megkerestem egy éjszaka. A nyertes, amikor kiszállt, nagyvonalúan elem tolt néhány koronát, s megköszönte a játékot. És ehhez jött még a sáp, amit a csalók adtak le. Ennyi pénzért hivatalnokkoromban akár két hónapig is dolgozhattam.

Mások kártyaszendvedélyét látva bizony nem kaptam kedvet a hazardhoz, de Zsalud példája is óva intett, aki két úr hámla alatt nyögött, az elfojtott játékszendvedély és a naponta gyakorolt ivás kényszerével viaskodott. Én beértem az ivással. Amikor a vendégek hajnal felé szétszéledtek, Edével végigballagtunk a Ferenc József rakparton, hogy kiszellőztessük ruhánkából a szivarfüstöt. Ilyenkor érkeztek az első tejeskocsik meg a zöldséges kordék, a csillagoktól fénylő vizet korai kofahajók fodrozták, vesszőkosarak nyögdecseltek, fekete hárász kendős asszonyok hajósokkal egyezkedtek, s ahogy közeledtünk az új kecses hídhöz – nekem a Lánchídnál is csinosabbnak tetszett –, hagyma- és halszagot hordott a hajnali szél.

Befordultunk a Vámháznál, és az új vásárcsarnokkal szemben ott várt bennünket a pesti oázis, a kései lumpok és a korai piaci emberek hajnali mentsvára, a Nádor kávéház. Álmos piaci polgárok, hórukklegények, kofák, mészárosok osztottak itt a gyűrt frakkinges lumpokkal, kalapos úriasszony kísérelőkkel. És persze itt tanyáztak munkájuk végeztével az éjszaka robotosai, a zenészek, a pincérek és a kalap nélküli egyéb hölgyek is, akik a mellékutcák fáradalmait pihenték ki.

Érkezésünkkor mindenki világos kávé szüröcsölt, és a vegyes kompánia egyre türelmelebbit pislogott a faliórára. Az úri lumpok arany zsebóráikat kémlelték, mint ha csak a tulajdonos Holstein testvérek kronométere késne, s amikor az öt finom kongatás fölcsendült, snapsszal és sörrel spricceltek szét a pincérek. A második rund után

rendszerint hozzánk szegődött egy-egy lány. Az utcatündérek fáradtan hajtották vállunkra fejüket, míg Zsalud szépen csengő baritonját rezegtette. Történetei, mint éjjeli lepkék a fény körül, jobbára a kártya körül keringtek.

Csak ketten vannak a világon, akik mindig nyernek, a többi zslugás pedig csak csodálja ezeket a hősöket, kezdi Zsalud Ede. Az egyik Szemere kamarás, a másik pedig Scott tábornok, a londoni White's Club hőse, megjegyzem, ez az intézmény sem egy tandelmarki pálinkásbutik, hanem a walesi herceg törzshelye, ahol számos nobilitás eresztett már golyót a fejébe. Scott tábornok saját receptjével dolgozik, és nem is titkos ez a csodamódszer, ő maga sem rejtette véka alá. Egy öreg zslugás mesélte nekem a római Club della Cacciában, hogy a tábornok minek köszönhette határtalan szerencséjét a whistben. Annak, hogy ebédje sült csirkéből, pirított kenyérből és egy pohár vízből állott, mindig frissen és vidáman ült az asztalhoz, és annyira vitte, hogy kártyán, hozzáteszem, tisztességes úton, két és fél millió fontos vagyont halmozott fel.

Közben a terem képe lassan megváltozik, az ötőrai izgalom alábbhagy, a piaci emberek a munkájuk után mennek, a kimerült lumpok az asztalra dőlnek – de Zsalud Ede folytatja:

A játékszenvedély Jákob küzdelme az angyalal, Faust doktor szerződése az ördöggel. Amikor pénzben játszunk, a lapok mezőket, erdőket, kastélyokat hozhatnak, kincseket érő ékszereket, gyönyörű testeket és lelkeket, a világ minden díszét, címét, kegyét és hatalmát. Magában rejti az álmokat. És még azt mondják, ne játsszak, ne álmodjak. És ha csak reményeket adna a játék, legyint. De képes rettenetes halált és szégyent is osztani. Gyémántból vannak a körmei... motyogja, de nem tudja folytatni, mert előrebukik, és mély álomba merül.

Ezeken a reggeleken gyakran támogatta részeg lépteimet valamelyik örömlány. Az éjszakában a könnyen keresők mozdulatával egy koronát hajítottam a hídvámosnak, alattunk a rakparton fényesre suvickolt almáik mellett ott ültek már a terebélyes kofák, uborkából és paprikából emelt hegyek mögött a bolgárkertészek, a földkihasználás diploma nélküli professzorai, odébb mokány lovacsák ropogtatták a zabot, s a lánnyal úgy andalogtunk keresztül a hídon, mint a szerelmesek. Ezek voltak barlangbéli életem legszebb órái, a hosszú hajnalok, amikor Ede mesélt, majd pedig valamelyik lánnyal napkeltekor dülöngélve hazasétáltam Szög utcai albérletembe. Kedveseim aztán – mivel előre kifizettem őket – úgy surrantak el délelőtt, hogy részeg álmomból föl sem ébredtem.

Eközben atyai barátom, Komlós Ármin egyre gyakrabban nyúzott azzal, hogy készítessek hamis személyi papírokat, és álljak inkább banki szolgálatba. Tanuljam ki a váltók világát, és ezen a pályán kezdjem meg az aratást – mert szerinte ez a legszebbike az elkövethető kriminális cselekményeknek.

Nézd csak, Milán, milyen jól jövedelmez, mutatott ilyenkor körbe Margit utcai ötszobás, fényűzően berendezett lakásán.

Engem azonban riasztott ez a terv, mert ez a bankfiúi beosztás igencsak emlékeztetett valamikori minisztériumi állásomra, amely már akkor is erősen untatott.

Ármin bátyám, én a legfinomabb úri viselkedést sajátítottam el a Mérleg utcai kártyabarlangban és a Pannónia száláiban. Frakkomban nem egy virtigli főnemest tévesztettem meg finom modorommal, kik először jártak a bakkteremben, s amikor a krupié székébe ültem át, őszinte elképedésüknek adtak hangot, hogy nem közénk tartozom. Ilyesféle képességeimre építeném inkább a jövőmet, mondtam neki. Abban vi-

szont egyetértettünk, hogy mielőbb hagyjak föl ezzel a kártyabarlangbéli munkával, mert aligha tanulhatok ott már újat, csak a züllésem folytatódna.

S mint életemben gyakran, amikor nagyon vágytam valamire, a sors ezúttal is a segítségemre sietett bizonyos Havasi úr képében. A jó nevű újság főszerkesztője egyik este, mikor a bakkasztalnál görnyedtem, odasúgta, hogy bemennék-e másnap hozzá a redakcióba, beszélni kíván velem.

Hiába kérdeztem, többet nem árult el, csak biztatóan veregette a vállam.

Figyellek már egy ideje, gyerekem, igazgatta Havasi az asztalon a tollait másnap az irodájában. Tudod, hogy ügyes a föllépésed?

Megtisztel, főszerkesztő úr, hajtom meg a fejem.

Szepe bátyám. Mondd csak nekem, hogy Szepe bátyám!

Megtisztel, Szepe bátyám.

Lenne nekem egy ajánlatom, gyerekem.

Örömmel hallgatom, Szepe bátyám.

Na, ne gondold, hogy rögtön úgy fogsz jární, mint Thomas Rumbolt, a londoni White's Club kaszinópincére, akinek decens szolgálataiért a főrendi házi tagok madrasi kormányzóságot és lovagi címet juttattak. Nekem szerényebb ajánlatom lenne: felvennék újságíró-gyakornoknak, gyerekem. Jó a fellépésed, oldottan társalkodsz...

Már megbocsásson, Szepe bátyám, de írni nemigen szoktam, főleg nem...

Belejössz, gyerekem, segítünk, aztán majd belejössz, tologatja nyelvvel szája egyik sarkából a másikba a kövér szivart ez a testes ember, és ettől mintha gurgulázó hangon beszélne. Akár ha víz alól bugyborékolna, mint egy jóságos kövér béka, olyannak tesz nekem Havasi méltóságos. Úgy csalogat a közélet zavaros vizei alá.

Váratlanul ér az ajánlat, Szepe bátyám, kezdem húzni az időt.

Na, akkor kapsz három nap gondolkodást, mondja, s még a rovatot is elárulja, hogy könnyebben döntenek: bűnügyi riportőrséget ajánl.

Mikor ezt kimondja, érzem, kiszalad fejemből a vér. Csak nem ismeri rovott múltamat? De aztán kiderül, hogy a titkos kártyabarlangban szerzett ismeretségeimre apelálva szeretne ráállítani e kalandos vágányra.

Tudod, gyerekem, megváltozott az újságírás. Ebben a fene nagy békében az urak csak lopják a napot a kávéházakban, és várják a szenzációt. És tőlünk várják, gyerekem, mert őkvelük semmi sem történik. Bezzeg a kiegyezés előtt mindenki politizált, mégis beírta a kalendáriummal – már ha tudott egyáltalán olvasni. Most meg minden boltossegédnek akad pénze valami lapocskára, és halálos unalomban él a szentem, hát borzongani akar a híreinken. Ha nem történik semmi, hát kiabálunk, hogy nem történik semmi, és ezzel már történik valami. Ezen nevetgélni kezd, gurgulázik a víz alól. De azért nem ennyire rossz a helyzet, gyerekem, mert történik is valami. Gondoskodnak erről a bűnözők, hogy áldja meg őket az istenük vagy az ördögük. De tudod, nemcsak a bűnözők és a rendőrök között folyik ádáz küzdelem, hanem a hírlapírók és a detektívek közt is. Erre hívlak téged, gyerekem: kiszedni a fafejű zsarókból a szenzációkat. Ha pedig nem dobnak neked koncot, te fogod megelőzni őket, és nyomozol helyettük!

Háborúdsz a zsarókkal? A törvénytől védve törleszteni nekik?, na, ez már neked való, Trüffel, kapom föl a fejem.

Komlós Ármin bácsi persze alantas bosszúnak ítéli az ilyesfajta terveimet, és figyelmet az igazi meritumokra irányítja.

Hasznos információk birtokába juthatsz, kezdi sorolni, bejárásod lenne a főkapitányságra, fogalmazókkal és detektívekkel komázhatnál, kiismerhetnéd szokásaikat, közben pedig régi börtönkapcsolataidat kihasználva begyűjthetnél ezt-azt, hogy az újságírószekered is fusson. Csak azt ne feledd, Milán, hogy hol állsz! Te a gyűjtőből jössz, téged a gyámod, az előző életed kitagadott, de a fogházban új barátokra lertél. Ez a reportörködés csak egy kis epizód. Kicsi, de fontos. Tenedek nem a polgárt kell játszaniod majd, hanem tanulni, hogy grandiózus tetteket követhessél el. Hogy az a sok nyavalgó polgárka maga alá pisáljon az irigységtől és a gyönyörűségtől, mikor azt olvasza, hogy megint mekkorát szakított valaki, s milyen eleganciával.

Bólogatok, de közben eszembe jut, mi van, ha találkozom egy detektívvel, bíróval, fegyőrrel, aki leleplez. Retteghetnék egész életemben, mert a polgárinak mondott világ nem felejt, hogy zöldfülű koromban le voltam sittelve pár hónapra. Mint iskolai olvasmányomban az a francia fegyenc. Milyen tisztos polgárrá küzdötte föl magát aztán mégis.

Zsalud Ede és Harsányi úr meglepve fogadták bejelentésemet, hogy hamarosan távozni kívánok a kártyaszalonból. De mintha nekik is imponált volna az én zsurnalisztajövőm – még egy búcsújátékkal is megleptek.

Trükkös adósságtörlesztés, magyarázták, amely egyúttal némi készpénzhez juttat téged is. Hiszen szükséged lesz most már nappali ruhákra, abban az egy frakkodban mégsem járhatz úri szalonok fogadásaira, de még a fogdádba sem, hogy a csibészekkel diskurálj.

Hiába mondtam, gyűjtöttem én már annyi pénzt, hogy kistafirozzam magam, ők csak nevetgéltek, hogy bízzam ezt rájuk, jó muri lesz. Anélkül, hogy tervükbe beavatnának, az évszázad utolsó decemberében fölültünk a bécsi gyorsra, és este már a Mária-segítség utca egyik fogadóijában találtam magam. Az ablakból, amely épp a templom előtti terecskére nézett, magányosan bámészkodtam lefelé, társaim ugyanis „jobb, ha nem látnak bennünket együtt” fölkiáltással távoztak. A terecskén és végig az utcán karácsony előtti tolongás, mézes süteményeket, nagy kerek sajtokat és mindenféle füstölt disznóságot kínáltak sátrakból. A Mária-segítség-templom lépcsőjén a pestieknél elegánsabb koldusok úzték mesterségüket, és a sarki kávéház üvegablaka sárgán világította meg a járda mellé lapátolt töppedt városi havat. Mozdulni sem mertem a szobából, a gyakorlatlan utazók szorongása tört rám az idegen városban.

Majdnem társaim nyakába ugrottam, amikor éjjel körül végre megérkeztek. Azt mondták, megtalálták a keresett személyt, és holnap délután kártyázni fogok.

Én?, képedtem el, de ők csak nevettek.

Másnap sem hagyhattam el alkalmi börtönömet, de most ők is velem maradtak, és kártyáztunk. Trente et qarente-ot filléres alapon. Fölhoztuk a szobába az ebédet, majd délután Harsányi úr egy kávéházcímet nyomott a kezembe, itt nagyban folyik a hazard, mondta. Fogd ezt a kétezer koronát, ezzel játszol ma este, kacsintott Zsaludra, az meg röhögcsélve dörzsölte tenyerét.

Milán, ma este gróf Csekonics Béla vagy. Papácskád sok ezer hold birtokosa, s te a legjobb neveltetést kaptad. Még találkozunk, de nem ismerjük egymást, amikor pedig mi eljövünk, te is távozol. A reggeli gyorsal aztán irány haza, mondta Ede búcsúzóul.

Hát akkor teljesülhet régi vágyam, eljátszhatom a gróft, villant belém. Hiszen ezt gyakorlod, Trüffel, már hónapok óta. Igaz, azokban az álmokban tudtad, miért adod ki magad másnak, nagyszabású csalást leplezett álruhád, most meg inkább balek leszel,

afféle színész, akit belöknek a színpadra, hogy alakítsa a grófot, de nem tudja, miféle szöveggel rukkoljon elő. Mert társaim még akkor sem avattak be. A Habsburg kávéháza kellett mennem, a belváros egyik mellékutcájába. Rokokó stukkós, nagyvilági hely volt, ahol tucatjával nyüzsögtek a hozzám, ifjú grófhhoz hasonló frakkos uracsok, és vidáman csapolgatták papájuk vagyont. Mindjárt kiszúrtam glicerinnel puhított kezük-ről és bravúros keverésükről a hamiskártyásokat, s amikor a pincér, aki neveléses rizs-poros parókat és aranyhímzéses térdnadrágot viselt, ezek asztalához akart kísérni, udvariasan elhárítottam ajánlatát. Nem kapsz te énutánam percentet a sipistáktól, mosolyogtam magamban, s inkább néhány testes polgárféle asztalához léptem, akik előtt kisebb tétek heverték.

Hogy magyar gróf az uraság?, lelkendeznek a derék bécsi hivatalnokok. Aztán ismeri-e Herr Rosenfeldet, merthogy ő is Magyarországról való, szintén idejár, húzza elő az egyik a zsebóráját, de hat előtt sohasem érkezik. Nagy kártyás volt valaha, még Milán szerb királyt is megkopasztotta whistben, de ma már csak filléres alapon játszik. Ide jár tartlizgatni.

Kis tétben, hogy ne legyen érdemes csálni, csak a játék kedvéért űzi, nevetgél a másik. Mert az öreg manapság már tisztos foglalkozást űz.

Nincs is nála tisztességesebb, szólal meg a harmadik. Zugbukméker, és uzsorára kölcsönöz.

Hogy beszélnek uraságtok egy tisztos bécsi polgárról?, veszi vissza a szót az aranyórá. Hiszen Rosenfeld Móric érdemes tagja városunknak – ház a harmadik kerületben, villa Sparbachenben, gyár Leopoldstadtban, szőlőskert a Grinzigben, ötszázezer korona meg az állami bankban! Uraim, ez ám a gazdagság. És micsoda partikat csináltak a leányai! – a legsikeresebb ügyvédek, orvosok, gyárosok vették el őket.

Az emlegetett kártyamester pontban hatkor meg is jelent, partnereim intettek neki, ő visszaintegetett, aztán hasonlóan joviális külsejű patrícusokhoz telepedett tartlizni, és tényleg filléres alapon játszott.

Mikor megérkeztek a társaim, ott kellett hagynom partnereimet, mert Ede diszkréten intett, hogy üljek át hozzájuk.

Most talán komolyabb tétekbe fognék, köszöntem meg az öreg bécsieknek a játékot, és szórakozottan föl s alá sétáltam a teremben. Bele-belenéztem némelyik csatába, aztán továbbálltam. Végül Harsányi hangosan rám kiáltott:

Herr Graf, haben sie lust zu spielen?

Warum nicht?, feleltem, s már ültem is az asztalukhoz.

Mint idegenek játszottunk egymással, csakis a kártyáról beszélünk, és azt is németül. Még hét óra sem volt, mikor már ezer koronát veszítettem, pedig mindent beledadtam. Hiába figyeltem a tanult trükköket, semmit sem vettem észre, egyszer sem értem őket csaláson. Nem mintha szóltam volna nekik, hisz a saját pénzüket nyerték vissza, inkább önbecsülésem miatt szerettem volna olykor tetten érni őket. Többször is emeltem egymás után, kerestem a tűnyomokat a lapokon, egy csillogó ezüst cigaretta-tálcát az asztalon, mit tükörként használnának, de semmi. Az ezer ezüst veszteség elterjedt a száléban, egyre többen gyűltek körénk. Gazdag magyar gróf a fiú, hallottam a suttogásokat. S egy százkoronás parti után Zsalud fölállt az asztaltól, kezelt Rosenfeld Móriccal, majd félrevonta, és suttoztak valamit, aztán visszaült, az öreg uzsorás meg mögém került, még széket is húzott maga alá, és folytatódott a játék.

Félóra sem telt el, amikor hátradőltem:

Vége a játéknak, uraim. Amit a gyöpön megmentettem, az elúszott a posztón. Nincsen több pénzem.

Azt mondta, gróf úr, holnap érkezik a járandósága, nézett rám szúrós szemmel Ede.

Ja, hogy holnap... igen, kapcsoltam, de ma még ma van. Momentán üres a zsebem.

Játsszunk csak tovább, biztatott Harsányi, lesz itt pénz mindjárt. Rosenfeld úr ad magának váltóra, amennyi csak kell. Persze úri kamatra.

Nem, nem, uraim, ennyi elég volt, kezdtem kapizsgálni a szerepemet.

Próbálja meg, gróf úr, kezdett rábeszélni most már Rosenfeld is, hátha fordul a lapjárás, kiségitem némi pénzzel.

Kérettem magam, aztán elfogadtam az első ötezeret az uzsorástól, előkerült a váltó, rövid lejáratú, háromnapos. Aláfirkantottam: Gróf Csekonics Béla. Még öt ízben kölcsönzött Rosenfeld ötezer koronát, persze a váltóra mindannyiszor hatezret írt. Én meg csak veszítettem és veszítettem, az uzsorás minden pénze barátaimhoz vándorolt. De harmincezer koronánál több Rosenfeldnél sem akadt.

Hogy várjunk egy percet, hazaszalad, és hoz még pénzt, itt lakik a Herren Gassén.

És elrohant, mire Zsalud pislantott, hogy vége. Nagyot nyújtóztam, hogy elég volt a veszteségből, és leléptem. A hotelben találkoztam csak társaimmal. Viháncolva érkezett a két öreg, hogy jó mélyre nyelte Rosenfeld a horgot, és hogy ügyesen alakítottam, gratuláltak.

Mit mondtál neki, Ede, amikor félrehívtad?, kérdeztem.

Hogy gazdag magyar mágnás vagy, és szeretnék rajtad eret vágni. Üljön mögéd, kibiceljén, és adja le a jelzéseket, felezünk, nevetett Zsalud.

Tartozott nekünk, magyarázta Harsányi. Tíz éve Alexandriában feldobott bennünket, hogy egyedül tarolhasson a Grand kaszinóban. Kitoloncoltak minket, elkobozták a pénzünket, csak azt nem tudta, hogy egy aranyfogamat kitorve rávettem a tisztviselőt, árulja el, ki nyomott föl bennünket.

Amikor lejár a váltó, biztosan eszébe jut az egyiptomi kaland, számolta a bankókat Ede. Tízezer, tízezer, tízezer, osztotta szét a pénzt, aztán az ő részét átadta Harsányinak kezelésre.

A pesti zugkaszinókban néhány hét múlva mesélték, hogy Rosenfeld végiglátogatta a bécsi szállókat, de gróf Csekonics Bélát nem találta. S csak ekkor jött rá, hogy nem a fiatal gróf zsebére ment a pakli, hanem az övére, és hogy egykori cimborái az ő alexandriai működéséért vettek most revansot, mert ha sűrű szitkozódások mellett is, de följelentés nélkül nyelte le a jelentős veszteséget.

Én meg az új évszázad első napjaiban, csikorgó hidegben vásároltam hatezer koronáért egy formás házacskát a tabáni Aranykacsa utcában, közel a Kereszt térhez – még az Albecker korcsma sramlija is odahallatszott –, ezret pedig elruházkodtam. A Várady szabó a Kishíd utcában két hétig csak nekem dolgozott. Frakkot, szmokingot, zsaketet, három rend szalonruhát, egy vadászöltönyt, egy ferencjósikát, két sportkabátot és három lovaglónadrágot csináltattam. Aztán Sós Bernátnál az Andrássy úton felszerelkeztem a legfinomabb selyem nyakkendőkkal és keménygallérokkal, vásároltam Guyot nadrágtartót, arany-dublé mandzsettagombokat meg csillogó fehér kézelőket. És persze botokat – mert addigra igencsak megkedveltem a finoman megmunkált sétabotot, kivált, ha kígyófából vagy angol gyökérből készült, és ezüst állatfej fogantyúban végződött. Nem volt nálam elegánsabb bűnügyi tudósító Budapesten, de talán a birodalomban sem. Ezt persze az én zsíros kalapos, viseltes ruhájú, lompos kollégáim észre sem vették, de hát nem is önekik öltöztem.

Mindjárt az első nap elvitt engem Havasi főszerkesztő úr a főkapitányságra, ahol külszoba állt a riportörök rendelkezésére. Lebzselt is ott vagy két tucat minden eleganciát nélkülöző puhakalapos, pecsétetes csokornyakkendőjű fickó. Efféle öltözetet akkoriban csak újdondászok hordtak, hogy már messziről hirdessék, kik ők. Erőszakos, mindentudó, nagyhangú emberek voltak, akik bemutatásomra csak unott intéssel válaszoltak, jelezvén, hogy hiába közös ellenségünk nekünk a detektív, mi újdondászok is harcban állunk egymással.

Közben kiszabadult egykori professzorom, Zwikauer Zénó. Amikor az öreg tolvajfejedelemmel találkoztam, ő is csak arról faggatott, hogy haladtam-e a pályámon előre. S amikor látta, hogy nem, a könyvét kezdte mutogatni – elkészült ugyanis tolvajnyelv-szótárával, melyben még egy hosszabb tanulmányt is elhelyezett a kriminál események csoportosításáról. Engem azonban a tolvajlás helyett a csalás érdekelt inkább, és az elkövetés módjai szerinti osztályozásnál többre értékeltem a lelki alkat, az elkövetői szándék szerinti megkülönböztetést. Újságírói praxisomban leggyakrabban a primitív elkövetők egyszeri tetteivel találkoztam – ezek nem voltak számomra érdekesek –, és borzongva tudósítottam az olyan „mániás tettesekről”, mint a cinkotai bádogos, aki egymás után hét szeretőjét fojtotta meg és forrasztotta be egy-egy bádoghordóba – ezt az ügyet igyekeztem mielőbb elfelejteni.

Nem így a „trükkös gaunerek” csínyeit, akik nem hétköznapi lélekjelenlétről tanuskodó arcátlansággal ügyeskedtek. Ezek közül is kedvencem lett az a szép szőke leány és úriasszony mamája, akik még a magyar igazságügy-minisztert, Szilágyi Dezsőt is rászédtek. Módszerük abban állt, hogy a bécsi pályaudvaron a pesti gyorsot várták, s ha az első osztályról tekintélyes földbirtokosféle szállt lefelé, a leány kitépve magát anyja karjából, a férfi nyakába ugrott:

Isten hozott, drága édesapám! Szegény papa, de megváltoztál, mióta nem láttalak. Bizony hét év nagy idő. Ugye, hogy megnőttem, de te is megváltoztál, alig ismertem rád! Drága papa, ölegette és csókolta a férfit.

Mire az utas kimagyarázta a tévedést, és a kaland érdekességén tűnődve kocsiba ült, addigra az elegáns hölgyek már rég eltűntek az ezresekkel bélelt férfibukszával.

Mennyi szokott lenni a matértartóban?, adtam a jól értesültet a lánynak.

Miben, kérem?, kérdezte rosszkedvűen.

Hát a pénztárcában.

Nem emlékszem rá, kérem, válaszolta.

A jegyzőkönyvekből tudtam meg, hogy kétezer korona mindig akadt, de olykor még hatezer is. A nő szép és hideg volt, riportot nem sikerült készítenem vele, de ügyessége, lélekjelenléte lenyűgözött.

És főleg azokat csodáltam, akik úgy szereztek meg jelentős összegeket, hogy tettük nem is volt üldözendő. Ha pedig mégis, akkor a sértett hallgatott, mert kínos lett volna neki, ha nyilvánosságra kerül az ügy. Ilyen esetek hírét szállította nekem olykor Zwikauer Zénó, és ezeket szerette leginkább Havasi főszerkesztő úr is, mert olykor többet keresett azzal, amit nem írt meg, mint azzal, amiről beszámolt. A kapzsiságra épültek az efféle csínyek. Magam is sokat tornáztattam az agyamat egy ilyen föladvány kieselésén, és aki keres, az talál, mert egyik vidéki utamon végre megszállt az ihlet.

Dorog környékén jártam valami pimf ügyecskében, ahol csillogó műszerekkel, bűvös ingákkal dolgozó geológusokat láttam, akik ide-oda mutogattak, hogy itt tessék kutatóárkot ásni, meg ott kellene a föld mélyébe lefúrni. És mi van, ha tévednek?, tűnődtem. Nyilván semmi sincsen. Majd betemettetik az aknát, és fúratnak másutt. Na-

gyon tetszett, ahogy ugráltatták a munkásokat, akik a fényes műszerek hatalmában hihettek, mert áhítattal várták a mérnökök utasításait, hogy most hol fúrjanak éppen. De észrevettem olykor a geológusok arcán a határozatlanság apró felhőit. Most blöffölsz, kiáltottam volna. Ismertem én ezt a tekintetet a kártyaasztal mellől. De úgy tűnt, ez a bizonytalan kimenetelű színjáték egyáltalán nem nyomasztja a mérnököket. A vak tyúk is talál szemet, egyszer biztosan kikutatnak valami hasznosat.

Hazafelé a vonaton nem hagyott nyugodni ez a geológiai hókuszpókusz, s akkor pattant ki a fejemből az ötlet. Egész éjjel le se hunytam a szemem, mint mikor a kopó szagot kap, s csak a vad illatára képes koncentrálni. Havasi főszerkesztőtől egy hét szabadságot kértem, melynek első napján az akadémia könyvtárában följegyzéseket készítettem, s nem is annyira a geológiai, mint inkább a jogi témájú könyveket lapozgattam. Este az Aranykacsa utcai házam tornácán már kész tervvé alakult elképzelésem, helységneveket, nyilatkat és opciós vázlatokat jegyezgettem. Szabályosan betege lettem ötletemnek, mint egy feltaláló, aki étlen-szomjan dolgozik, ha fölsejlik benne a nagy idea.

Másnap a Királyi Geológiai Intézetben műszereket béreltem.

Hogy ez nem szabályos, az igazgató úr tudta nélkül ő ezt nem adhatná ki, hadonászott a szertáros a kiválasztott eszközök fölött. De amikor megértette, hogy letétbe helyezem nála a műszerek árát, amit majd visszakérek az ügylet végén, és bérleti díjként a zsebébe került kettőszáz korona, akkor ráállt.

Vadászöltönyömbé bújtam, annak mégiscsak volt némi hivatalos jellege, béreltem egy homokfutót, fölpakoltam a titokzatos műszereket, és Budaörsön át Biatorbágy felé hajtottam, miközben a földeket figyeltem. Az aratásra készülődtek, itt-ott már dolgoztak is a kaszások. A túl nagy tagban lévő birtokok nem érdekelték, de a keskeny parcellák sem. Valami száz-kétszáz hold körüli gazdag parasztbirtokot kerestem. Végül Bicske határában több olyan táblát is találtam, amelyek megfelelték tervemnek. Itt aztán leugrottam olykor a kocsiról, fölállítottam valamelyik műszert, bólogattam, vagy a fejemet ingattam, majd visszaültem a bakra. Hamar elterjedt a gazdák körében, hogy földmérő járja a határt, lesték működésemet, de a közelemben egyikük sem merészkedett. Délután négy körül egy hatalmas búzatábla szélén cséplőgépet vettem észre, a gépész kényelmesen pepecselt a masinán, látszott, hogy a birtokosé a gép, és nem bérelt. A tábla mellett a domboldal alján lápos, csalitos rész, melyet egy ér szelt át. Tudtam, hogy megérkeztem, ezt a birtokot képzeltem el magamnak az előző nap a tornácán üldögélve. Műszereimet lepakoltam az ér partján, kukucsáltam a kukucsálóba, ingattam az ingákat, levertem a cövekeket, miközben a gazda – csizmás, mentés atyafi – kilépett a búzatáblából, és egyre közelebb somfordált.

Az áldóját, rikkantottam, mikor már hallótávolságba került a férfi. Akár a tankönyvekben! A teodolit kileng, az inga a célkereszt felé mutat... Ekkora fogást, ha ezt én a vezérigazgató úrnak elmesélem, üvöltöztem csak úgy magamnak, de ezt már a gazda sem bírta.

Mit csinál a tekintetes úr az én földemen?, kiáltotta.

Miért, a maga földje ez?

Az enyém hát. Egy tagban van a búzával, csak egy kicsit mélyebben fekszik. Azért jó kis legelő ez, mutat a zombékos hitvány földre, ahol marhának, birkának nyoma sem látszott.

Akkor jó, bólintottam, és hátat fordítottam a gazdának, jelezvén, hogy végeztem vele.

Estig méricskéltem, aztán a szerény fogadóban kivettem egy szobát, de az étterme már nem tetszett, ezért az új állomás restaurációjába vettem be magam.

Itt jegyzem meg, hogy akkoriban tapasztaltam magamon némi változást. Észrevettem, hogy egyre nagyobb gyönyörűséget találok a delikát ételek fogyasztásában. Huszonötödik évemet töltöttem, már egy ideje kutattam a jobb borok után, s talán ezek kóstolása élesztette föl szunnyadó ízlésemet. Egyre fontosabbak lettek az aromák, illatok, zamatok, s az italok mellett az ételekre is áttérjett e vizslató szokásom. Egy-egy jobb étterem különleges fogásai olykor a testi szerelem gyönyöréhez hasonlítható érzések erejével hatottak rám.

És ahogy beléptem abba a bicskei restibe, egyből láttam, hogy nem akárhova érkeztem, gondos vendéglőst dicsér a hely, a tisztára nyalt kövezet, a ropogós asztalkendők, a sok vendég. Üres asztal nem akadt, ezért egy zsinóros, mentés atyafi mellé kéredeztem, aki végigmért, s látva vadászöltözetemet, amelyről kiabált, hogy nem igazi vadász vagyok, csak valami városi ficsúr, bólintott, majd újságjába merült. Kis idő múlva hozták a vacsoráját – és ez a hallgatag ember örök példát mutatott nekem a férfias evésből.

Birkapörköltet tesznek elé ovális mélytányérban jól megpúpozva két hatalmas, sós vízben főtt, négybe vágott burgonyával, mellé uborkasalátát kap. A pincér tejfölt is öntene a salátára, de az úr fölmordul:

Adja csak azt kend a macskának!, és pirospaprikát szór az uborkaszeletekre. Egy krumplidarabot villájával megtör, de nem pépesre, hiszen ha erre vágyna, akkor mindjárt pürét kért volna, inkábbb apróbb darabokra zúzza, közepébe kis krátert képez, zafatot csurgat belé, és késével vékony darabkát szel a haragoszöld erős paprikából, ezzel koronázza a burgonyahalmot. Az egészet ügyes mozdulattal a szájához emeli. Aztán a kockára vágott ürücombdarab következik, olykor egy villányi uborkasaláta. Élvezettel őrlí fogai közt a porhanyós és mégsem széteső húst, a krumpli apró morzsaléka sem vész kárba, azzal a zafatot sűríti. Minden mozdulata tervezett, pontosan illik az előző és a következő sorába. Ütemesen, egyenletesen, a komoly emberek megfontoltságával fal.

Zafittal preparált, paprikaszeletes burgonyahalom, ráküldve egy húsdarab, rág, nyel, kis saláta, egy korty fröccs, aztán kezdődik előlről.

Úgy intézi, hogy az utolsó húsdarabnál elfogy a krumpli meg a saláta, csak két csontos bordadarab marad, megfeneklett hajókként várakoznak fölfelé mutató csontvitorláikkal a vörös tó közepén. Emberünk most suszterláblit rendel – ez az a ropogós, köményes zsemlécske –, megtöri, a zafatba mártja, majd a csontos húst kézbe fogva rágni kezdi. Most már nincs szüksége késre, villára – át is teszi az üres salátástányérra –, csak hárman maradnak: a csontos hús, a zafatos kenyér és az atyafi.

Látszik, hogy ez a vacsora tetőpontja. Szuszogó matatás, morgó harapások, porcok csikordulása. A suszterláblí végső falatjával kitörli az utolsó veres pacát is a tányérból, amely immár fehéren csillog. Rám pillant, és csak ennyit mond:

Ezzel is megvolnék, még sincs éjjel.

Maga aztán megadta a módját, mondom.

Asztaltársam nem méltat válaszra, kéri a számlát, és távozik.

Még a fogadó nyikorgó ágyában is ezen tűnődtem. Csodáltam evése pontosságát, művészi kiszámítottságát és azt, hogy a falás minden pillanata a legnagyobb örömforrást jelentette a számára. Talán a ritmus a titka! Semmi kapkodás, és mégsem tűnt lassúnak. Ritmus és öröm, valahogy így kellene működni mindenben, morfondíroztam.

Reggel én is nagy kedvvel indultam a dolgomra, és a kellő ütemre is megvolt a tervem. Már kilenckor ide-oda tologattam a műszereket a tegnapi földön, megint kukucs-káltam, ingattam és cövekeltem, a gazda pedig illő távolságból figyelt. Úgy tíz óra lehetett, amikor végre megszólítottam:

Hát tényleg magáé ez a föld? Mert akkor gazdag ember kegyelmed, hadd gratuláljak! Még bűvészkedtem egy keveset a műszerekkel, mutattam a gazdának a csillogó masinákat, hogy ezt meg azt figyelje, mert ez a legbiztosabb jele, hogy itt hatalmas ércvagyon fekszik a föld alatt.

Miféle érc?, kérdezte.

De én csak ingattam a fejemet, nincs felhatalmazásom, hogy üzleti titkokat fecseggjek ki, de nem akármilyen fémet olvasztanak abból az ércből, kacsingattam a mentés férfir.

A bicskei jegyzőt délután már csak a lakásán találtuk, de dupla díjat ígértem a sürgősséggel készült kontraktusért. Bányaopciót vásároltam a saját nevemre, egy évre ezer koronáért Bárdos János nagygazdától. Ez idő alatt én bankot, befektetőt keresek, de könnyen fog menni, ígértem, mert akkora kincset rejt a leendő bánya. Ez csak szerény előleg ahhoz képest, amit maga keres azon a zombékos területen, mert az opció a tényleges haszon tíz százaléka szokott lenni.

Tehát tízezer korona is bejöhet a láposból?, olvadozott a gazda.

A Pannónia kávéházban a következő napokban több ízben tárgyaltam Zsalud Ede egykori kártyafenoménnel, aki úgy két hét múlva vonattal Bicskére érkezett, és mielőtt a bányaopciót áruba bocsátó gazda házához vitette volna magát, elfogyasztott egy birkapörköltet az állomás restijében suszterláblival.

Ilyen gyorsan dolgozott a mérnök úr?, kérdezte a vállán háromlábú teodolittal ácsorgó Zsaludtól Bárdos gazda. Indul is a munka?

De vendége kiábrándította, hogy ő egy másik céget képvisel, hallott a bányavagyonról, és ha megmutatná az úr, merre fekszik a birtok, kontrollméréseket végezne.

És másnap az újabb vizsgálatok még csodálatosabb eredményekre vezettek!

Ez az idősebb mérnök már tízezer koronát ígért az egyéves opcióért.

Bárdos gazda először a kalapját verdeste a földhöz, aztán hangosan ríni kezdett, melyből a finom kezű mérnök látszólag semmit sem értett.

Talán kevesli uraságod a tízezer korona opciót?, kérdezte bársonyos hangján. Ez csak opció, a végleges ár ennek a tízszerese is lehet, tette hozzá vigasztalásul.

Most a gazda a tornác falára akasztott cseréptányérokat kezdte összetörni, míg felesége el nem rángatta onnan, és a fonott fotelbe nem lökte. Bárdos János onnan sutogta, hogy eladta már az opciót.

Hát akkor elkéstem, verte össze a bokáját Zsalud, hogy akkor ő távozik, de Bárdos a keze után kapott, hogy segítsen már, méltóságos uram...

Csak nagyságos, helyesbített Zsalud, és leült, hogy kieszeljen valami megoldást.

Három nap múlva kaptam meg a levelet, hogy Bárdos gazda meggondolta magát, azonnal küldi az ezer koronát, ha visszakapja a szerződést.

Indult a licit. Végül a harmadik levélváltás után hétezerben egyeztünk meg. Kicseréltük a kontraktust a koronákra, és őszinte sajnálkozások közepette végleg elbúcsúztam Bárdos János nagygazdától. Elégedett voltam magammal. Flottan, a veszély leg-halványabb árnyéka nélkül hajtottam végre ezt az ügyesen eltervelt csapolást. Nem éreztem lelkiismeret-furdalást, mikor a hétezer koronát a kezembe tette a gazda. Hájas tarkóját, apró sunyi szemét néztem. A kapzsi, kaparcsi parasztja, biztos a béresei bőrét is lenyúzza, dohogtam magamban, és máris ördögi tulajdonságokkal ruháztam föl a szerencsétlent. Maradt annak elég, ahogy elnézem a házát meg a földjeit, nyugtatgattam magam. Hadd tanuljon, legyen szerényebb egy kicsit! Még hogy tízezer meg száz-ezer azért a bugyberekért! Hát mit képzelsz ez?, és úgy gondoltam, hogy a világ kibillent rendjét tettem helyre. És azon az éjszakán édesen, mélyen aludtam az igazak álmát.

Ám a finom kezű mérnök, aki még a nevét is elfelejtette megmondani, úgy látszik, értékesebb területet talált másutt, mert Bicskén többé nem jelentkezett. S mikor a jegyzőnek Bárdos elővezethette gondját, hogy az új opciós eltűnt, az nyilván csak annyit mondhatott, hogy szabályos szerződés, majd szabályos elállás történt az első mérnök-nél, a legkényesebb koronaügyész sem találhat benne kifogást. A második érdeklődő pedig nem adott írást a szándékáról, hát csak legyen máskor óvatosabb kegyelmed, tessék elhívni ki az irodájából az atyafit, mert mégiscsak ő szerkesztette azt az opciós szerződést.

Havasi főszerkesztő üvöltve hívott raporra, és hangosan olvasta föl nekem a Magyarország aznapi tudósítását: „Az amúgy is zilált pénzügyi viszonyok közt lévő fővárost súlyos anyagi veszteség érte tegnap. Kecskeméthy Győző városházi gyakornoknak mintegy hatszázezer koronát kellett volna átszállítani a főpénztárba, ki azt elsikkasztva megszökött.” Trüffel, még jó, hogy jár ide néhány lap, legalább értesülök a fontosabb bűnesetekről, pillantott föl az újságból. „Száztizenthat detektív és közrendőr nyomoz az ügyben, kik száznegyvenöt távirati jelentést és hatszáz példány arcképet küldtek szét mindenféle országokba és szervezetek.” Trüffel úrnak nyilván elfelejtettek küldeni, mert lapunkban egy szó sem jelent meg a grandiózus sikkasztásról. Trüffel!, fogta üvöltőre, takarodsz, és hozod nekem a szenzációt, vagy azt rúgom szét, ami a legkedvesebb tenéked, te kurvapecér!

Én válasz nélkül rohantam, mert el kellett volna ismernem, hogy tényleg lemaradtam az ügyről, egy kóristalány volt az oka, kivel előző nap... de hát ez aligha érdekelte volna Havasit.

A konkurens újságokat néztem át először, megtudtam, hogy a huszonhárom éves tisztviselő munka mellett jogot hallgat, tehát afféle mezei jogász, mellesleg az akkori alakult Egyetemi Nemzeti Párt elnöke, és a németországi Bruderschaftok tanulmányozásából hazatérve megalapította a hasonmítára épülő Kuruc Brigádok mozgalmat. Decens családi háttér, három bátyja köztisztviselő. Meglepett az ügy. Itt van egy tisztos pályára hivatott velemkorú fiú, egy nemzeti pártocská elnöke, ahol nyilván a haza és tisztesség a jelszó, most meg lelép egy akkora vagyonnal, amiből száz tabáni házat lehetne vásárolni. Tetszett nekem ez az ügy. Semmire sem vágytam jobban, mint elbeszélgetni ezzel a kriminálgénusszal.

A Zrínyi utcai kapitányságon hiába szaglásztam, mindenki föl-alá futkározott, hogy ha majd lesz érdemleges közlendőjük, feltétlenül szólnak, rántották ki az ismerős detektívek karjukat a kezemből, és továbbszaladtak. Szereztem egy fotót Kecskeméthyről, aztán az épület előtt ácsorogtam, mert úgy sejtettem, hogy behozhattak néhány hivatalnokot, akiket előbb-utóbb bizonyíték hiányában elengednek. Talán elcsípek egy ilyet, s megtudom, merre szaglászna Arányiék, ugyanis hallottam, hogy Arányi Tamásra bízta az ügyet, akitől egy korábbi afférunk miatt sok jóra nem számíthattam. Úgy hét óra felé jön is egy ember altiszti ruhában, remegő lábbal hagyja el az épületet, látszik rajta, mi járásban lehetett.

Hát kiengedték, altiszt úr?, szólítom meg.

Má' mé' ne engedtek vóna ki, kérem? Mert egy kocsin utaztam a Kecskeméthy gyakornok úrral? Hát hányszor mondjam még, hogy nem követtem el semmit?

Az látszik is magán. De tudja, mi kellene erre az ijedségre?

Egy deci kisüsti, az kéne, fúj egyet az atyafi.

Meg valami jóféle bor, az megnyugtatja, nem csak fejbe vágja, karolok az altisztbe. Gondolom, meg is éhezett abban a nagy fogságban.

Az meg csak nyelvedes, már hogy ne éhezett volna meg az egész napi vattatásban, mert őt csak kérdésekkel kínálták, mással sem.

Na, öreg, megoldom én a nyelved, olyan finom helyen tömheted meg a gyomrodat, mint még soha, mondom magamnak, és indulok vele az Akácfa utca sarkára az Orientbe. A legszebb nevű pesti vendéglős, a morva származású Foltin Nepomuk János Keresztély mély meghajlással meg egy „tiszteletem, szerkesztő úr”-ral fogad bennünket, és már hozza is az étlapot.

Ne az árakat nézze, bátorítom az altisztet, hanem a gyomrára hallgasson.

Végül bablevest rendel malackörmivel meg rucát vörös káposztával, és tömi magát. Nem is zaklatom, csak a bornál intek, hogy akkor hogyan is zajlott le az a rablás. Az altiszt szaglássza az italt, a jófajta egri Medocot, idegen neki az íz, de azért nyeli rendesen.

Megkérdezheti bárkitől, hogy miféle ember az a Győry Gyula altiszt, kérem, mert engem elismernek a hivatalban, huszonöt év szolgálat után egyetlen napot sem hiányoztam.

Azt mesélje el nekem, Győry uram, hogyan is volt ezzel a Kecskeméthy Győzővel?

A főnök úr szólta, hogy az esedékes adónegyedet vigyük be a fogalmazó úrral a kerületi előljáróság pénztárába. Szimély pénztáros úr leszámolta a hétszázhetvenezer koronát Leopold ellenőr úr előtt – mi is ott álltunk Kecskeméthy úrral –, aztán beletették a bőrtáskába, hogy vihetem. A Kecskeméthy fogalmazó úr meg zsebre vágta a kulcsot. De nemcsak bankók voltak abban a táskában, kérem, hanem annyi ezüstkorona, hogy mondtam is a Szimély úrnak, fogadhatna nekünk egy kocsit, mert ezzel én megszakadok.

Jött is a kocsis, és elindultak a gyakornokkal, de Kecskeméthy hamarosan megálljt parancsolt, és fölszalasztotta őt egy levéllel a Kürthy doktorhoz – azzal, hogy csak a kezéhez adhatja, és a választ is várja meg.

Ott hagytam a nehéz táskát a gyakornok úr mellett, kesereg a derék férfiú, fölmentem a másodikra, de a doktor úr nem volt otthon. Lehívtam a cselédlányt, hogy kérdezze meg a gyakornok urat, hogy akkor mi legyen mármost. De Kecskeméthy úr intett, hogy mehetünk. A városháza kapuja előtt aztán leugrott a kocsiról, hogy fölad egy levelet, mindjárt jön vissza, én meg álltam ott a táskával talán tíz percig is, de nem jött. Fölcipekedtem, Hoffmann főpénztáros úr meg nem értette, hová tűnt a gyakornok úr. Tanúkat hívott, másodkulcsával felnyitotta a táskát, de csak a kis címeteket meg az ezüstöket találta. Ötszáznyolcvannyolcezer korona hiányzott. Kérem, én ott mindjárt rosszul lettem.

Hangja olykor megremegett, rám nézett, hátha nem hiszek neki. Pedig hittem. A történet kerek, savósürke szeme nyíltságot sugallt. Sopánkodott még egy darabig, de semmi újat nem tudott mondani. Kértem neki még egy üveg bort, és otthagytam. A Szervita téri kocsistandra indultam, hogy mutogassam Kecskeméthy képét a gőgös fiákereseknek és a szerényebb konflisosoknak. Ültek a bakon, fogatukon puccerek szorgoskodtak, többségük vacsorált, egyik kezükben bicska, a másikban ügyesen ujjai közé szorítva kenyér és szalonna, nyisszantottak ebből is, abból is, szájukba hajították a falatot, majd a mellényzsebükből előkapott hagymából haraptak jóízűt hozzá. Körbejártam a fotográfiával, ők meg tele szájjal intettek, hogy nem ismerik. Végül az egyikük, mikor a képet az orra alá dugtam, szitkozódni kezdett, hogy éppen ez a majomfejű gigerli verte át ma délután. A Keleti pályaudvar előtt azzal ugrott ki, hogy nagy pénze van, a restiben felváltja. Mikor nem jött vissza, ő még a berlini gyors kocsijait is végigjárta, mert az az anyaszomorító szemétláda azt mondta, hogy Berlinbe utazik. Járt ő már a kapitányságon is, de senki sem törődött az ő kárával, akkora ott a szaladgálás.

Szenzáció!, jelent meg másnap Havasi lapjának címdoldalán a cikkem, fizetés nélkül távozott a sikkasztó! A berlini gyors felé vette útját a Keletinél!

A cifra beszédű közlekedési munkást aztán a detektívek is fölkeresték, mert a rendőrség ezen a nyomon indult tovább. Én viszont ellátmányt kértem főszerkesztőtől – aki mosolyogva szorongatta immár a kezemet –, hogy Triestbe utazhassak. Ugyanis a Keletiből pont akkor indult oda is vonat, és biztos voltam benne, hogy ez a géniusz direkt nem fizetett a fuvarért, hogy a kocsis jelentse: Németország felé indul.

Először adatott meg, hogy lássam a tengert. Elegáns úrnak öltözve élveztem a felsőbb osztályok kiváltságait – hálókocsi, ezüsteccájgos buffet-vagon –, s egy pillanatra sem jutott eszembe, hogy mikor apámmal Vácra indultunk egy távoli rokon látogatására, mindig csak a harmadosztályon szorongtunk. Mintha nekem ez mindig is megadatott volna, úgy terpeszkedtem el külöszakaszomban. Mikor az idős kalauz kopogtatással kért engedélyt a bebocsátásra, belépve szalutált, s távozáskor is sapkája ellenzőjéhez emelte a kezét, öröm sugárzott az arcán. A lojális hivatalnok mosolya volt ez, aki a vonatot végigjárva a társadalom mindenféle elemével érintkezésbe kerülve most jólesően nyugtázta, hogy ilyen kifogástalanul előkelő utasra akadt, hogy személyemben a társadalom színe-virágát üdvözölheti.

Aztán hasonlóan udvarias ember kínálta a jegyeket az étkezőkocsiba, s mikor az ebédre hívó gong megszólalt, a fali tükör előtt nyakkendőmet újrakötöttem, szeszt permeteztem az arcomra, hajamat nedves fésűvel megigazítottam, és e makulátlan külsővel érkeztem a minden igényt kielégítő étkezőkocsiba. A főpincér invitáló kézmozdulattal helyemre kísért, alám tolt a széket, s udvarias meghajlással tette elém az étlapot. A legfinomabb ízlésre valló rendeléssel honoráltam a vasúti személyzet finom modorát: Csigatészta orzalevessel kezdenék, hogy búcsúzzak a hazai ízekről, pillantottam a brillantinos hajú főúrra, ki nem írta rendelésemet, csak pislantással jelezte, hogy agyába véste. Aztán valami tengeri finomsággal folytatnám, hisz oda igyekszünk... mondjuk franciasalátával töltött langusztát hozzon, de csak kevéskét, hogy maradjon hely a gesztenyepürés borjúgerincnek. A főúr ismét pislantott, én pedig folytattam: A rákhoz csopaki fehéret, a borjúhoz meg villányi vöröset hozzon, lehetőleg Merlot-t, fejeztem be, mire a pincér apró biccentéssel jelezte elégedettségét.

A kávé és a Hennessy után a szivart pőfékelve eltöprengtem: Ez a te világod, Trüffel Milán, soha rosszabbat, néztem az álmos vidéki tájat a Flor de Cuba kék füstjén át.

Kivirradt már, mire a Karszt platóján kanyargó vonat ablakából megpillantottam a tengert. Tükrét nem szakították meg szigetek, a horizont a végtelenbe nyúlt, és a reggeli fényben világítóan kék volt. Egy szerpentin eneszkedett alá a városba a szerelvény, már összecsomagoltam, látszott a trieszti kikötő, csak néhány perc, és megérkezem, ujjongtam, mire a vonat váratlanul megállt.

Miramare állomás, kiáltotta a forgalomtevő.

És akkor megláttam a tenger fölél kinyúló sziklát, rajta mint egy vakmerő nézelődő állt a kastély, amelyről annyit hallottam a szerencsétlen sorsú Miksa főherceg kapcsán, s egy hirtelen gondolattól vezérelve fogtam a csomagom, és leugrottam. És nem csak személyes indíttatásból szálltam le akkor a vonatról, hanem egyre inkább Kecskeméthy helyébe képzeltem magam, táskájában a hatalmas vagyonnal. Új élete kezdetén először mutatja magát a tenger; hökkenti meg a sziklán egyensúlyozó kastély. Velem egykorú lévén ugyanazt hallhatta gyerekkorában Miksáról és feleségéről, a belga királylányról, Saroltáról, ki arra a végzetes döntésre rávette a királyi herceget. Hogy hagyja el Európát. Kecskeméthy is erre készülhet, irány az óceán tulsó partja! De azért kutya-

futtában valószínűleg belekóstol az öreg kontinens delikát ízeibe, adózik egy röpke órát a pompakedvelő Miksa emlékének. S most én is ezt teszem hősöm nyomát követve.

Amikor megmutattam a bakternak a képet, bölintott, hogy emlékszik az úrra, mert ritka dolog, hogy a Pest felől jövő gyorsról valaki leszálljon itt, hiszen inkább a trieszti kirándulóvonattal érkeznek a látogatók.

Tehát igazam volt! Kecskeméthy körülnézett Miramarében, majd a déli vonattal folytatta útját. Nem tévedtem, ujjongtam. És ekkor elhatároztam, hogy eztán is az ösztöneimre hallgatok, a sikkasztó bőrébe bújok, a zseniális bűnöző huszonhétféle zsírral kikent rókaravaszágát öltöm magamra, és persze hallgatok a szívemre is, a kalandvágyó ifjú szív szertelennek tűnő döntéseire.

Ámulva néztem a kastélyt. Isztriai fehér márványból építtette Ferenc József öccse, a tragikus sorsú Miksa, s ezt hagyta itt, midőn III. Napóleon hívására és persze nagyra-vágyó hitvese rábeszélésére elfogadta a mexikói császári címet, hogy néhány év után a felkelők annak rendje és módja szerint kivégezzék. Leskelődtem a parkon keresztül, elképzeltem, hogy Kecskeméthy is ezt tette – azon töprengve, hogy akkor most miféle sors is várhat őrá az újvilágban.

A kastély melletti Bellevue étteremben megebédeltem, futotta a főszerkesztői apánászból, ugyanis Havasi telefonon biztosított, hogy szenzációs üzeneteim reményében minden költséget áll, persze csak „az ésszerűség határain belül”. És úgy ítéltém, hogy némi friss tengergyümölcse, kivált egy tucat osztriga elfogyasztása ilyennek minősül, hiszen Havasi úr is belátná, hogy e csemegéknek a legnagyobb ellensége a szállítás, csakis frissen élvezhetők. Erre még nem adódott lehetőségem, hát ez ne lenne az ésszerűség határain belül?, töprengtem, miközben haragoszöld héjú lemont facsartam a kagyló opálszín húsára.

Ebéd után föladtam a következő jelentésemet, mely szerint a sikkasztó Miramarében bukkant föl, elsétált a szomorú sorsú főherceg utolsó európai lakhelyéhez, hová az pompás műgyűjteményét hordta össze. Ecseteltem a kastély szépségét, a hely lélegzetállító fekvését s ezzel kriminálhősöm finom ízlését. Végül hogy Kecskeméthy ismeretlen helyre távozott, de meghagytam a reményt, ha minden találékonyságomat latba vetem, tán a nyomára bukkanak.

Úgy döntöttem, hogy Velence felé folytatom az utam – oda vágytam, a lagúnák közé. Egy kis Szent Márk téri sétát áhítottam, könnyű, illatos habzóborokat, és biztos voltam benne, hogy társam is így gondolta, mert akkorra már társamnak, titkos testvéremnek, sőt ikerfivéremnek éreztem Kecskeméthy Győzőt. Magamban már csak keresztnevéen emlegettem, győzni fogsz, Győző, mondogattam, erre születéll.

Be se mentem Triesztbe, Miramaréból indultam Olaszország felé, s mikor elhagytam a Monarchia határát, nagyot dobbant a szívem. Trüffel Milán külföldön! Ha apám vagy nagyapám látná, sóhajtottam, hogy egy puhán rugózó pullmankocsi siklik velem Velence felé!

A Szent Márk tér trattoriáinak teraszain pincéreket üldöztem a fotóval, s úgy a tizedik után megint csak nyomra bukkantam.

Néhány napja egy hölgygel láttam ezt az urat, galambokat etettek, magyarázza a Stíriából ide vetődött pincérfiú, aztán ehhez az asztalhoz ültek. Feltűnt, mert németül beszéltek, és nem tudhatták, hogy osztrák vagyok.

És mit hallott?, jövök izgalomba a hírtől.

Semmi különöst, udvarolgatott az úr, húzza el a száját a gyerek.

Tudtam! Ide jött Velencébe, a lagúnák, a szerelem városába, és elcsábított egy gyönyörű dámát. Szűk hidakon sétáltak át, mohos kapualjakban csókolták egymást, gondolába szálltak, kiáltok föl magyarul, a pincér meg csodálkozva áll odébb. Én is ezt tenném legszívesebben, de nincs időm, mert találkozni akarok példaképemmel. Főle szaladgálok a városban, a Canal Grande kikötőiben faggatom a hajósokat, állva tekingetek ki a gondolákból, a paloták menti szűk csatornába vitetem magamat, keresem Győzöt, és persze ámuldozom mindazon, amit látok. Itt született Desdemona, ebben a palotában halt meg húsz éve Wagner, bámulom a Rialto hidat, amely még valamelyik tankönyvemben is szerepelt, aztán a San Marcónál mindig kiszállok, hátha itt fog megint sétálni Győző a hölgygel. De nem találom.

Másnap komoly döntés előtt álltam: merre tovább? Mivel több nyomra nem bukkantam, végiglátogattam a hajóstársaságok irodáit, hogy honnan indulnak komolyabb járatok az óceánon túlra. És megtudtam, hogy a csizma túloldaláról, de inkább a francia kikötőkből, Nizzából, Marseille-ből. Megint csak ösztöneimre hagyatkozva kockáztattam: Csak nem fogja kihagyni az én Győzőm a francia Riviérát, a homokos strandokat, a kaszinókat, a világ legszebb hölgyeit? Aztán néhány napnyi mulatás után: irány Amerika! Mert én is ezt tenném. Bízom én ebben erősen, mégis alig akartam hinni a nizzai kaszinó portásának, amikor fölismerte a fényképről, hogy ez az az uraság, aki nem volt hajlandó sem a ruhatárban, sem az értékmegőrzőben elhelyezni ormótlan táskáját, azzal ügyetlenkedett az asztalok között, de vesztett is szépen, talán ötezer frankot is.

Hogy ötezret?, hát mi az a hatszázezer koronához képest? Bravó, Győző, szerencséd volt a szerelemben, most meg vesztettél a ruletten. Így kell ezt csinálni, testvér, ujjongtam a hír hallatán. Velencében hódítani, Nizzában veszíteni, habzsolni az életet, ha már ekkora vagyunk van. Kis híján én is fogadtam már az egyik asztalnál, aztán mégis úgy döntöttem, ezzel túllépnék a Havasi úr szabta „ésszerű határokon”, nem is beszélve játéklarangbéli életem intő tapasztalatairól. Inkább csak nézelődtem, s miközben kerestem Győzöt, azzal szórakoztam, hogy megpróbáltam megkülönböztetni a megszállottakat az amatőröktől, a profikat a csalóktól. Figyeltem a tökéletes modorú krupiéék szentvtelen arcát, akik csak akkor engedtek meg maguknak némi halvány mosolyt, ha a távozó nyertes nekik is odatolt egy-egy zsetont. Hosszú órákon át bolyongtam, de hősiömet nem leltem.

Három napomba telt, mire az egyik hajóstársaságnál felismerték a fotót. Ma délután ment el ez az úr a Hollandia vitorlóással, mondták, végső állomása Brazília.

Szóval itt kerülgettem, tán aznap is a kaszinóban játszott, mikor ott jártam, bosszankodtam. Mindenesetre megírtam tudósításomat – elhallgatva, hogy Brazíliába indult a menekülő tolvaj, csak a kaszinóbéli látogatását említettem. Még kísérőt is adtam mellé a cikkben, mert biztos voltam benne, hogy nem csak Velencében akadt Győzőnek gáláns kalandja. A strandon láttam egy zöld szemű, barna hajú madmazellt, órála mintáztam meg a szerencsés hölgyet. Igazi nagyvilági hőst faragtam Kecskeméthyből, mert a cikkben persze nyert is a kaszinóban.

Este hét óra lehetett, amikor föladtam a tudósítást. A postahivatal falán feltűnt nekem egy plakát, rajta kétárbocos karcsú sóner, dagadó ormányvitorlóval – és hogy ennek a társaságnak a hajói siklanak a leggyorsabban. Akár egy éjszaka Korzikába röptetik utasaikat. Úgy emlékeztem, Kecskeméthy hajója is kiköt Korzikán, rohantam tehát a kikötőbe, és valóban, a szigeten reggel még rakodni fog a Hollandia, kilenckor von-

ja csak föl horgonyát. Este fél tízkor indul a sóner, s ha sikerül tartania a menetrendet, lesz másfél óram.

Hajnaltól már látszottak Korzika hegycsúcsai, a nyugati partok mentén hajóztunk, és a sziget közepe táján egy szűkülő torkolat mélyén elértük Ajaccio kikötőjét. Első voltam a kiszállásnál, a zsúfolt rakparton végig hajók horgonyoztak, mindenütt rakodtak, gőzdaruk fűjtattak, kürtök visítottak, s mintha még a város mögötti zöldellő hegyek gyűrűje is visszaverné a zajt, fülsiketítő volt a hangzavar. Mindenki szaladt, üvöltött, emelt és nyögött.

A rakpart felső végén aztán megtaláltam a Hollandiát, hatalmas gőzpropelleres, ötárbocos klipper volt acélborítású fatesttel. Csodálatos alkotmány. Szerencsére rakodtak még, a kapitány a fedélzetről kiabálva intézkedett, s amikor felüvöltöttem neki a mélyből, hogy egy utast keresek, közölte, a reggeli után mindenki kiszállt. Egy órát kaptak a városnézésre, de félóra múlva itt lesznek, mert vitorlát bontanak.

Futni kezdtem a központ felé. A kikötő mögött csinos teret találtam, ahol a városháza tornyos épülete mellett kávéházak sorakoztak, a teraszokon cakkos szélű vászoner nyők alatt turisták üldögéltek. Éreztem, itt kell lennie valamelyik ernyő alatt. Kezembe vettem a fotót, úgy vizslattam az arcokat, és a harmadik kafána vörös ernyője alatt felismertem Kecskeméthy Győzöt, a kriminálgéniust. A sovány, halovány képű ifjú álla hegyes, szürkés-kék szeme körül karikák, és nyírott veresszőke szakállt visel. Ráillett a leírás. Egy darabig élvezkedtem sikerem fölött, álltam, és néztem az ifjú csalót, ujjongtam magamban, hogy ösztöneimre, személyes vágyaimra hallgatva üztem a nemes vadat, s most itt ül előttem, kisujján a fonott aranygyűrű a láncfüggővel, melyről említést tett a körözvény, s amely most ütemesen billegve követte a kezét, mert írt. Amikor kigyönyörködtem magam, és ő is befejezte az írást, hozzáléptem, és leültem mellé.

Csodálom magát, Győző, mondtam elragadtatással.

Kecskeméthy elejti a ceruzát, rémulten rám mered, aztán körbefürkész, mint aki menekülési utat keres, s már ugrana, de megragadom a csuklóját.

Barát vagyok, bízson bennem! Kérem, Kecskeméthy úr. Nem vagyok detektív, látja, egyedül érkeztem, nincs nálam revolver vagy kötél, hogy rabul ejtsem, tárom szét zakom szárnyait, de ő remegő kézzel nyöszörög.

Ne bántson, kérem, ne bántson! Mit akar tőlem?

Néhány percig beszélgetni, aztán integetni magának, ahogy a Hollandia kifut a kikötőből.

Pénzt akar?, mert az nincs nálam. Honnan veszi, hogy hajóra szállok, ki maga? Mondja, ki maga?, hadarja eszelősen.

Én meg arra gondolok, oly váratlan udvariatlansággal leptem meg szegényt, hogy érthető riadt viselkedése. Magyarázkodni kezdek, hogy riporter vagyok, aki nagyra értékeli az ő kivételesen ügyes tettét, és anélkül, hogy leleplezné, tudósítani szeretné a lapját arról, hogy ő milyen furfangosan járt túl a kopók eszén. Csak annyit kérek, mondom, hogy meséljen magáról – hogyan tervezte el ezt a grandiózus sikkasztást, mire gondolt, amikor lelépett a fiákerről? És ugye hogy csapda volt a berlini útvonal? Mi jutott eszébe Miksa császár kastélyánál?, és ki volt az a hölgy Velencében?

Honnan tudja mindezt?, kérdi döbbenten Kecskeméthy.

Követtem, válaszolom büszkén. A nyomában voltam, mert én is ezt tettem volna az ön helyében.

Mit tett volna?

Ilyen páratlan leleménnyel terveltem volna ki ezt a lopást, és hasonló furfanggal jártam volna túl követőim eszén.

De hát maga is megtalált!, kiáltja Kecskeméthy.

Az más. Én a maga fejével gondolkodva követtem, én nem számítok e tekintetben. Ha föl akar adni, akkor téved, ha azt hiszi...

Győző, nem érti, hogy én magával vagyok? Tisztelem önt, nagyra becsülöm. A lapomban hőst csináltam magából, rázom meg a karját.

Már kezdem azt hinni, hogy végre megért engem a hős – vagy csak szorításom erejét érzi, és látja, hogy egy arasszal magasabb vagyok nála, ezért mond le a menekülésről? –, mindenesetre elernyeszti testét, s megadóan a szemembe néz. És ekkor oly lehangoló dolognak leszek tanúja, hogy először el sem akarom hinni, érzéki csalódásnak vélem. Kecskeméthy elsírja magát. Remeg a válla a kriminálhérosznak, úgy zokog. Mikor végre szólni képes, szipogva mondja:

Uram, én megbántam, én szégyellem a tettemet.

Alig kapok levegőt. Az én hőszám, akárcsak egy ostoba cselédlány, akit lepedőlopáson kaptak rajta, úgy rí nekem itt. Megszorítom a vállát, hogy ébredjen:

Győző, maga igazi nagymenő, egy gaunerfejedelem!

Én egy elveszett ember vagyok, kérem! Mit szólnak majd a barátaim, a harcostársaim?, azzal elébem löki a levelet, amelyet az imént fejezett be. Nézze, mivé lettem!

Olvasni kezdem: „Kedves Ádám! A helyzet megváltozott. Küzdöttem, reméltem, hogy sikerül diadalra vinnem a fennen lobogtatott büszke zászlót, de megkezdett művem be nem fejezhetem. Oly tettet követtem el, melyet jóvá nem lehet tenni. Nem tudom, mi vitt rá, de egy pillanat alatt oly démoni hatalom ragadott magával, mart szívembe vasmarokkal, melytől nem szabadulhattam. Megtörtént. Kezem reszket, szeretném visszaszívni, de nem lehet. Istenem, elvesztem! Mellékelve küldök 3 forintot tartozásaim kiegyenlítésére. Kijelentem – hisz tudod magad is –, hogy soha egy krajcárt sem fordítottam a közpénzből a magam hasznára. Feledj el, édes Ádámom, én elvesztem úgyis az életre nézve. Üdvözlő: Kecskeméthy”

Ki ez az Ádám?, kérдем lesújtva.

Az Egyetemi Nemzeti Párt alelnöke, mondja, és újból elsírja magát.

És mi az, hogy egy pillanat alatt ragadta el az a... vasmarok?

Hát a fiákeren, mikor fölment Győry altiszt az orvoshoz.

Maga nem így tervezte?, nem azért küldte fel, hogy...?

Nem, nem, sipítja, én nem vagyok bűnöző, csak egy erő, egy pillanat alatt...

És amikor félrevezette a kocsis, hogy Berlinbe utazik?

Nem vezettem én félre, kérem, senkit. Tényleg nem volt apróm, és féltem, hogy föl ismer valaki, ha visszamegyek. Amikor láttam, hogy a kocsis utánam jött a vonatra, hát leugrottam, és átszálltam a szomszéd szerelvényre.

És miért nézte meg Miksa kastélyát?

Nem néztem én meg, kérem, semmiféle kastélyt.

Hát Miramaréban...!

Ott én leugrottam a vonatról, mert gyanúsnak tetszett egy ember a folyosón.

És Velence?

Oda indult a legközelebbi vonat.

De a szépséget már csak maga csípte föl, akivel a galambokat etette a Szent Márk téren?

Csúf volt az, kérem, azért reméltem, hogy gyorsan a kegyeibe férközhetem. Levelet írtam a szüleimnek, és kértem, hogy adja föl azt nekem Németországban, úgy tudják, oda utaztam.

Na végre valami, amit ez a szerencsétlen maga tervelt ki, és nem csak véletlenségből esett meg vele, sóhajtok. Mert a folytatásból is az derül ki, hogy beteges rettegése és tévképzetei vezérelték útján, cél nélkül cikázott kitalált üldözői elől, menekült a kaszinóba, szállt Nizzában hajóra. Egy ostoba, beszari amatőr, aki a véletlenek láncának köszönhetően eddig szerencsésen megúsza.

Ide figyeljen, maga szerencsétlen, ragadom meg a vállát, ha most haza mer menni, és tönkreteszi a képet, amit magáról fölépítettem, kitekerem a nyakát. Ő csak hebeg, én meg folytatom. Eltakarodik Brazíliába, és meghúzza magát, egy darabig még egy lapot sem ad föl! Megértette?!

Igenis, kérem, feleli remegve.

Elengedem a szorításból, utoljára még szúrósan a szemébe nézek, és otthagynom.

A tér túlsó felén találomra befordulok az egyik sikátorba, mely egy rue Saint-Charles nevű utcába vezet. S ahogy bandukolok lesújtva, egy kopottas kétszintes épület kapuja fölött méretes kőtábla vonja magára a figyelmem, rajta véset formás római betűkkel: NAPOLEON EST NE DANS CETTE MAISON. Bámulom az épületet, mely nem nagyobb, mint keresztapám vendéglője, ahol magam is nevelkedtem, és mégis akkora ember született benne, mint Napóleon. És ekkor hálát adtam a sorsnak, hogy az előbbi törpe után, kiből szándékom ellenére óriást faragtam, most egy igazi géniuszhoz vezérelt. Beléptem a múzeumma átalakított házba, végigsimítottam kezem a kanapén, ahol Laetitia megszülte a nagy csalót, aki úgy fogadtatta el a világgal a saját képére formált szabadságot, hogy közben megteremtette önnön hatalmát és gazdagodását. Lerombolta Toulont, mészárlást rendezett Párizsban, hadseregét Egyiptomban felejtette, Moszkvában félmillió embert áldozott föl, Jaffában megölette a pestiskórház ápoltságait, és még ma is milliók imádják. A legügyesebb szélhámos. Ráadásul nemcsak saját magából csinált végtelen hatalmú imperátort, de még a hülyécske rokonainak is pottyantott a koncból egy-egy zsíros kis királyságot.

Végigjártam Napóleon egykori dolgozószobáját, a pincét, ahová támadói elől menekült, megemlékeztem a zseniális szemfényvesztőről, a családfejedelemről, és megnyugodtam. A szobák, a bútorok, a tájképek a falon, az udvar oleanderbokrai minden túlzás nélkül hasonlítottak a tabánbéli otthonokra, amelyekben felnőttem. Csak okos terv és kitarás, Trüffel Milán, és lábad előtt hever a világ!, mondtam magamnak hangosan, mire a teremőr udvariasan mosolygott felém. Leszámoltam magamban Kecskeméthy-mítoszommal, beláttam, hogy egy szerencsétlen senkiből kreáltam kriminálhéroszt, de most már be kellett fejezni művem. A hegyoldalra épült vendéglő teraszán megírtam utolsó tudósításomat, miszerint Korzika egyik kikötőjében beszéltem a tet-tére büszke, ügyes bűnözővel, aki nevetve intett nekem búcsút egy vendéglő teraszáról, hogy távoli, ismeretlen célja felé hajózzon, s ezzel örökre megoldatlanul hagyja ezt a kapitális bűnesetet.

Letettem a tollat, hívtam a pincért, aki mirtusz gyümölcséből erjesztett pálinkát kínált. Fölhajtottam a snapszot, majd rigópástétomot kenegettem apró pirítósszeletkékre, hogy aztán a vendéglős a környék borából hozzon nekem. Ezt kóstolja meg uraságod, kínálgatta, igazi korzikai Sciacarello, még a szőlővést is túlélte.

Addig kortyolgattam a bozótillatú, fűszeres nedűt, míg fejembe nem szaladt, hogy aztán átadjam magam nagyszabású terveimnek s a reményteli képzelődésnek.

Babiczký Tibor

A BELSŐ ÉLET BALLADÁJA

Tél jön. Tegnap még könnyű eső
hullt. Ma vékony jég feszül az itatók
vizén. Egyetlen hártvány szárny se
rezzen. Lebontja hálóját a pók.

Egybetolul most múlt a jelennel.
Teli szájjal odujába szalad
az egér. S mint gyártósoron a
készenléti fény, vöröslik a Nap.

„Bor mellett este lett észrevétlen,
ruhám megtellett hulló virággal,
berúgtam, megyek, hold a patakban,
sehol egy ember, sehol madárdal.”

Dúdolok. Kilépek a házból.
És ott látom anyámat, apámat.
A pincelejárónál, az eresz
alatt, mozdulatlanul állnak.

Világít az arcuk. Ágyékuk sötét.
Előtűnnek a régen kivágott
galagonyaágak a rózsató helyén.
S a fűvel benőtt, régi gyalogösvény is.

Gerevich András

NAPHEGY TÉR

Visítoznak a gyerekek
a Naphegy téren,
nézem, és fáj,
hogy nincs gyerekem,
és nem is lesz soha,
nem leszek soha apa.
Rossz döntések.

Rossz biológia.
A saját testem
idegen város,
nincs benne helyem,
nincs hozzá térképem.
Üres vagyok.
Félek.
Fájnak az esték, a reggelek.
Nem tudok mit kezdeni
gondolatban sem
vigyorgó gyermekemmel.
Félek szeretni őt.
A testet mindig
meghódítani akartam,
és nem megteremteni.
Kóválygok
a visítózásban.

INSZOMNIA

Az alváshiányt nem lehet mérni,
nem lehet számolni a beteljesületlen órákat,
a sorozatos ébredést,
amikor azt sem tudod, alszol-e,
mert álmodban a zöld fény,
a folyosón a villanykapcsoló kis égője,
ami bevilágít az ajtó részén.
Nem hagysz aludni.
Mintha ébren lennék.
Nem hagylak aludni.
Álmokat mesélünk,
gyerekkori és visszatérő álmokat,
és eltévedünk a valóságban,
én felriadok, te elalszol,
és nyitott, hideg szemmel álmodsz,
míg én lehunyt szemmel élek.
Lassan tíz éve halott vagy.
Kimértük magunknak az éjjelt:
te marokkal nyelted a Xanaxot,
én egyesével, félve, el ne fogyjon.
Beveszem és visszaalszom.